

antallet i Mogadiscio, Hovedstaden i „Somalia italiana“, anslaaes til 21,000 Mill. Det vilde glæde Mussolini at se dette. Havde Byen blot ikke kort forinden været betegnet som en af Kystens Smaabyer.

Men alle de her nævnte Indvendinger svinder ind til næsten intet, naar man betragter dem paa Baggrund af den store og fortræffelige Stofmængde, der er samlet sammen i dette monumentale Værk. — Lad være, at Bogen ved første Gennemlæsning paa sine Steder kan synes tung og vanskelig at uddrage Kvintessensen af. Man kommer ikke udenom, at den opfylder sin Mission som Haandbog fortrinligt. Man vil sjældent blade forgæves i den, naar man ønsker en endogsaa ret speciel Oplysning.

Og jo mere man fordyber sig i den, des mere overbevist bliver man om, at den for lange Tider maa blive Geografiens Standardværk her i Landet.

Netop derfor maa man ønske, at 4. Bind vil sætte Prikken over I'et ved foruden et Navneregister (som jo nu er lovet, og som vil lette Brugen af Haandbogen betydeligt) ogsaa at bringe et Slags Sagregister. — I dette er det selvsagt ikke Meningen, at der skal henvises til de Hundreder af Steder, hvor subtropisk Regnskov eller „opstigende koldt Bundvand“ er nævnt. — Men saadanne Udtryk som „Eng“, „Gara“, „Regur“, „Caldera“ kan maaske træffes paa Steder i denne Bog (eller i anden geografisk Litteratur), hvor Forklaringen af Udtrykket ikke er ved Haanden, og saa er man hjælpeløs, medmindre man husker Betydningen eller vil anvende megen Tid paa at slaa efter i Bogen og finde det Sted, hvor man har en svag Erindring om, at Forklaringen staar. I hvert Fald maa der, hvis et egentligt Sagregister udelades, findes en Ækvivalent derfor i en Forklaring af Fagudtryk, eventuelt med Henvisning til Sidetal.

Adjunkt *Johannes Reumert*.

Erich Obst: Russische Skizzen. (8°, 251 S., talr. Illustr. og 1 Kort. Pris 7 Mk. 50 Pf.). Kurt Vowinckel. Berlin-Grünwald 1925.

De foreliggende Skitser er en Gengivelse af Rejsebreve til forskellige tyske Blade og Tidsskrifter, hvori Forfatteren, Professor Obst, beretter om en flere Maaneders tjenstlig Rejse, som han i 1924 foretog gennem Rusland sammen med Cand. ing. Weinzeig.

Beskrivelserne omfatter 4 Afsnit: I. Det nordlige Rusland, II. Ukraine og Krim, III. Volga, IV. Kaukasus. Man faar et særdeles godt Indblik i Forholdene i det nuværende Ruslands politiske og økonomiske Liv, et klart Billede af den Del af Sovjetunionens Kæmpeomraade, han har berejst, og af de store Forskelle mellem Egne og Folk i det vidtstrakte Rige.

Skildringerne er livlige og fængslende og illustreres udmærket ved de 174 gode Billeder, der ledsager dem.

I *Moskva*, Sædet for de forskellige Myndigheder, uden hvis Hjælp man ikke faar noget Udbytte af en Rejse i Rusland, stiger de rejssende, forsynede med et Utal af tjenstlige Skrivelser, ind i Toget, der gennem uendelige Skovstrækninger fører dem til deres første Maal: *Vologda*.

Handel og Vandel er ogsaa i Provinsen gennem de lokale Sovjets fast organiseret i Trusts og Selskaber, og i disse nordlige Egne lever Troen paa, at det er den rigtige Vej, man er slaaet ind paa. Naivt oprigtig virkede her Lenindyrkelsen, der i Moskva syntes noget paataget. Leninbilleder saas overalt i Hjemmene, i Butikker og Kontorer, paa Tallerkener, Kopper, Cigaretæsker o. s. v. Men Byen skylder ham bl. a. ogsaa sit Elektricitetsværk, sit store Folkebibliotek og et Museum.

I Sammenligning med Virksomheden paa det sociale Omraade var det kirkelig-religiøse Liv i stærk Tilbagegang. Den antireligiøse Propaganda fra Regeringens Side var vel aftaget, Kirkerne i Vologda var genaabnede, der var et tilstrækkeligt Antal Poper, og der var heller ikke Mangel paa Mennesker, der trods alt havde holdt fast ved deres gamle Tro, men Hovedparten af Arbejderbefolkningen, særlig de yngre, interesserede sig kun for den materielle Side af Tilværelsen. Politiken har erstattet dem Religionen.

Fra Vologda gaar Rejsen videre ad den store Færdselsaare *Suchona* gennem uendelige, sumpede Skovstrækninger, der alene i det europæiske Rusland dækker et Areal omtrent af Størrelse som Frankrig og Tyskland tilsammen, og hvoraf næppe 1000 Kvadratkilometer er bleven systematisk udnyttet — af udenlandske Selskaber. Derimod har Beboerne gennem Aarhundreder drevet en ubarmhjertig Rovhugst i et 20—30 Kilometer bredt Bælte langs Floden.

Ustjug, Centrum for Tømmerhandelen i Suchonadistriktet, var tidligere af stor Betydning. Den oplever nu en Genrejningsperiode, da den er bleven Hovedstad i Guvernementet Nord-Dvina, og Sovjet skyer ikke nogen Anstrengelse for at bringe Liv baade i Oplysningsarbejdet og i de materielle Virksomheder ved Oprettelsen af Skoler, Gymnasier og Arbejderfakulteter, ved Ansættelse af Embedsmænd, der leder Sammenslutning af Bønderne, skaffer dem Kredit, Heste, Kvæg o. s. v. Intet Under, at den menige Mand her er forholdsvis tilfreds med Sovjetstyret, idet han føler, at der nu i Modsætning til tidligere er nogen, der har Tanke for ham.

I Nybyggerkolonierne under Vejs ses over alt det samme Billede: Paa et af de største Huse et skrigende rødt Skilt med Opfordring til

Arbejdere og Bønder om at slutte sig sammen i kooperative Foreninger og bekæmpe Privatdrift. At organisere og reklamere forstaar de styrende i Rusland.

Leningrad er Petersborgs Kirkegaard, siger Forfatteren; den er reduceret til en Provinsby, fattig, forfalden og af et trøstesløst Udseende. Kun paa det videnskabelige Omraade spores noget Liv. Det verdensberømte russiske Videnskabernes Akademi og desuden 16 andre videnskabelige Anstalter opretholdes, fordi de styrende ved, at de ikke uden Støtte af Aandens Arbejdere kan naa deres politiske Maal. Men vil de lærde Anstalter have Statsstøtte, maa de bekende sig til den bolschevikske Lære, og Studenter af borgerlig Herkomst bliver uden videre vist bort fra de højere Læreanstalter for at give Plads for de saakaldte Rabfaki, Studenter af Proletarklassen, der udgaar fra Arbejderfakulteterne.

Ukraine, dette fra Naturens Side saa rigt udstyrede Omraade, havde lidt frygteligt under Verdenskrigen og syntes at befinde sig i en trøstesløs økonomisk Tilstand. Efter Forfatterens Mening vilde dets Bjergværker og Fabrikker i Løbet af kort Tid kunne give et anseeligt Overskud, hvis deres Udnyttelse blev overladt til kapitalstærke Selskaber. Men Sovjet holder fast ved Dogmerne om Statsdrift, Monopol paa Udenrigshandelen o. s. v., hvor megen Nød og Elendighed de end medfører, og Industrien maa foreløbig betragtes som en kostbar Luksus, som Staten tillader sig af politiske Grunde, for at bevare Industriarbejderne som Støtter for Sovjetstyret.

Angaaende den kommunistiske Landbrugsdrift, som Forfatteren har set den i Ukraine, giver han bl. a. følgende Oplysninger. Al Jord er Statsejendom. *Nyinddelingen* af Jorden sker i Reglen saaledes, at Smaabønderne fra før Revolutionen faar deres Grund forøget med ca. 50 %, og at de besiddelsesløse faar 1—2 Desjatiner pr. Hoved, dog med en passende Forøgelse i Egne med daarlig Jord. De tidligere Storbønder faar Adgang til samme Maal. Naturligvis spiller ogsaa her politiske Hensyn ind ved Uddelingen af de bedste Stykker, og Storbønderne faar i alle Tilfælde ikke anvist Jord af deres tidligere Ejendomme. Men selv om man har faaet Jord tildelt, saa mangler alt Tilbehør: Redskaber, Sæd, Kvæg o. s. v. Penge har Bønderne ikke, de maa derfor laane; men for at opnaa Laan maa flere slutte sig sammen. Her har Sovjet altsaa et Middel til at tvinge Bønderne ind i Fællesskab, og hertil benyttes Landbruget i det hele taget. En middelstor ukrainsk Familie faar ca. 8 Hektarer; men Driften kan kun lønne sig, hvis alle Familiens Medlemmer arbejder fra Morgen til Aften. Regeringens udsendte Landbrugskyndige forklarer derfor Bønderne, hvilke Fordele de vilde have af Maskiner, Vandingsanlæg

o. s. v., og Politikerne fortæller i Forbindelse dermed om Fordelene ved en udmærket Driftsform: Fællesgodset. Nogle eller alle Bønder i Landsbyen slaar deres Lodder sammen og driver dem i Fællesskab, de kan saa i Fællesskab købe Maskiner m. m., og efter Afdrag til Skatter og andre Afgifter faar hver sin Andel i Udbyttet, beregnet efter de af ham ydede Arbejdstimer. Tusinder af saadanne Fællesgodser var allerede opstaaede. Men ved Udførelsen i Praksis opstod naturligvis mange Vanskeligheder og Rivninger.

Disse Fællesgodser er dog kun en Overgangsform til Sovjets endelige Maal: Kommunen. Alle Kommunens Medlemmer boer familievís i samme Vaaningshus i spartansk udstyrede Rum med fælles Køkken og fælles Maaltider. Ved Arbejdstidens Begyndelse afhentes de smaa Børn til en Børnehave, hvor de bliver til Arbejdets Ophør. Alt Kvæg, alle Redskaber o. s. v. tilhører Kommunen. Alle Arbejder udføres i Fællesskab under Ledelse af en valgt Forstander. Arbejde er obligatorisk for alle. Udbyttet tilfalder Kommunen, der anvender eventuelt Overskud til Anskaffelse af Klæder, Maskiner o. l.

Odessa frembød ved første Øjekast et sørgeligt Syn. Hele Kvarterer i Yderkanten laa i Ruiner, som om de bitre Kampe, der rasede her mellem de røde og hvide, først lige har hørt op. Derimod var det indre af Byen med de brede, smukke Gader og herlige Parkanlæg næsten ubeskadiget. Men den store, vel beskyttede Havn, ved hvis mere end 6 Kilometer lange Stenkajer selv de største Ocean-dampere kunde lægge til, og hvor der før laa Skib ved Skib, var nu tom og øde.

Det samme var Tilfældet med den udmærkede Havn ved *Nikolajev*, hvor der tidligere herskede et Liv som næppe noget andet Sted i Rusland. De store Siloanlæg, hvoraf Halvdelen var nedbrændt, stod ubenyttede ligesom de kæmpemæssige Værfter, hvor saa mange af Ruslands Krigs- og Handelsskibe er byggede.

Det var dyrt at rejse i Rusland, skriver Forfatteren, mere end dobbelt saa dyrt som i Tyskland; men i det kendte Kursted *Jalta* overgik Priserne dog alt, hvad de Rejsende hidtil havde oplevet. Det var imidlertid kun private Kurgæster, dette Opfrækkeri gik ud over. Hovedparten af Sommergæsterne er nemlig Medlemmer af Sygekasser og andre Institutioner, der har faaet overladt det tidligere Aristokratis prægtige Villaer til Sanatorier og Rekreationshjem. Arbejdere og Sovjets Tjeneste- og Bestillingsmænd dominerer nu i *Jalta*.

Rejsen gaar ogsaa gennem *Hungerdistrikterne langs Mellem-Volga*, disse Egne, der periodevis hjemsøges af Tørke og Misvækst, saaledes i 1924. Under normale Forhold er *Saratov* Centrum for Mølleindustrien i Volgadistriktet og store Transporter af Mel afsen-

des derfra. Nu derimod bragte hver eneste Damper Nord fra Mængder af Mel, Korn m. m. til de nødlidende. Pakhusene var allerede fyldte, og Bjerge af Sække rejste sig paa Havnepladsen under aaben Himmel.

I og ved *Astrachan* var Trafikken paa Floden livligere end i nogen af de Havnebyer, de Rejsende hidtil havde besøgt. Astrachan og dens Omgivelser, Volgadeltaet og den nordlige Del af det kaspiske Hav, er Sovjetruslands betydeligste Fiskeridistrikt, der for Ruslands eget Vedkommende navnlig har Betydning som Leverandør af saltet og tørret Fisk, medens det for Verdensmarkedet spiller en Rolle ved sin Kaviarproduktion. Udbyttet af Fiskeriet, der gik meget ned under Krigen, er atter blevet bedre, men Sovjets Trustbestemmelser har ogsaa her dræbt Forsøg paa Foretagsomhed fra enkelt Mands Side; Smaafiskernes Antal var derfor i 1923 kun en Fjerdedel af Antallet før Krigen, og netop de dygtigste havde tabt Lysten til Arbejdet under de herskende Forhold.

Baku, Hovedstaden i den autonome kaukasiske Tatarrepublik Aserbeidschan, havde sin udmærkede Havn og de rige Naftakilder i Omegnen at takke for sin Betydning. Men nu var Skibsfarten standset, i Havnen laa Hundreder af den kaspiske Flaades Dampere og rustede op, og Socialiseringen af Naftaindustrien havde givet et lidet opmuntrende Resultat. Før Revolutionen gav denne Virksomhed Staten en aarlig Indtægt paa 15—20 Mill. Rubler i Afgift fra de private Selskaber, der selv arbejdede med kæmpemæssigt Udbytte; Statstrusten havde derimod skabt Underbalance paa Regnskabet, og Driftsaaret 1923—24 viste et Deficit paa 4½ Mill. Guldrubler.

Ogsaa i *Tschiaturi*, Verdens vigtigste Manganerzdistrikt, var Driften under Sovjets Styre gaaet meget tilbage. Ogsaa der blev Arbejdere, der forekom „Udrensningskommissionen“ mistænkelige, uden Barmhertighed vist bort, selv om de var nok saa dygtige og hørte til Værkernes mangeaarige Støtter.

I *Batums* prægtige Havn saas ingen Skibe, og de arbejdsløse Havnearbejdere stod i Skarer ved den lange Kaj, hvor de forhen maatte arbejde i Dag- og Natskifter for at kunne overkomme Losning og Ladning af de talrige ind- og udgaaende Skibe. Det triste Indtryk af Havnen udviskedes dog snart paa en Udflugt i Byens Omegn med dens yppige Vegetation, der i Pragt næppe staar tilbage for Tropernes. Mange indførte eksotiske Planter er saa vel akklimatiserede, at de har fundet Udbredelse i hele Kystgebetet. Indkaldte Kinesere havde i Zartiden grundlagt Theplantager, der efterhaanden havde bredt sig stærkt og kunde faa stor Betydning for det meget thedrikkende Rusland. Men de oprindelige Ejere er nu gjort til For-

pagtere under saa usikre Vilkaar, at det er tvivlsomt, om Thedyrkningen kan lønne sig for dem. Det samme gælder Tobaksdyrkningen.

Af de givne Skildringer fremgaar det klart, at de af Sovjetstyrelsen over alt indførte kommunistiske Driftsformer og Tilintetgørelsen af det private Initiativ og Kapitalen har været ødelæggende for Landet. Naar dertil kommer, at Frygten for det politiske Politistadig gør Livet utrygt, da ingen kan være sikker paa, at ikke hans bedste Ven er Politispion, og at Sovjet under sine Anstrengelser for at skabe en proletarisk Masseintelligens fortsætter sin vanvittige Jagt paa den gamle Intelligens, der dog snart ikke tæller mange Repræsentanter, saa maa man være enig med Forfatteren i, at Sovjet just ikke har forstaaet at skabe noget Paradis paa Jorden for det russiske Folk. Men efter Forfatterens Mening vil Udviklingsretningen dog blive den samme i en overskuelig Tid, selv om det nuværende Regeringssystem ikke bliver den endelige Løsning paa det sociale Problem i Rusland.

V. Teisen.

Th. Thoroddsen: Die Geschichte der isländischen Vulkane.
D. Kgl. Danske Vidensk. Selsk. Skrifter, Naturvidensk. og
mathem. Afd., 8. Række, IX (4°, 458 S., 47 Fig., 5 Tavler).
København 1925.

Thoroddsens videnskabelige Virksomhed kan passende inddeles i følgende Grupper: 1) Indsamling af Materiale, 2) Udarbejdelse af Specialarbejder og 3) Samling af de vundne Resultater i Oversigtsarbejder og Haandbøger, en Inddeling, der ikke blot er en systematisk Oversigt, men ogsaa en Slags Tidsinddeling i hans Liv, idet hans egentlige Ungdomstid gik med Rejser og Beretninger om disse, medens de senere Aar af hans Liv hovedsagelig var helliget den sidste Afdeling af hans Arbejde. Hans Materiale er meget forskelligartet og alsidigt og bestaar i første Række af Iagttagelser i Marken, udført paa hans talrige Rejser, og fra disse stammer tillige de mange Oplysninger, Thoroddsen fik gennem Samtaler med de Bønder, han kom i Forbindelse med. En anden Stofgruppe fandt han i de trykte og utrykte Kilder til Islands Historie og i den umaadelige Mængde periodiske Skrifter og Smaatryk, der i Tidens Løb er udkommet paa Island, og som er næsten utilgængelige for Ikke-Islændinge. Desuden kendte Thoroddsen vel nok hele den eksisterende udenlandske Litteratur om sit Lands Naturforhold, og gennem et myreflittigt, systematisk og nøjagtigt Arbejde har han sammenarbejdet dette vældige Stof i en Række monumentale Værker.